

ANALYS AV LAGEN OM KLIMATDEKLARATIONER FÖR BYGGNADER

Lagen kunde sett annorlunda ut om den hade utgått från EPD klimatdeklaration.

Lagen om klimatdeklarationer för byggnader kommer att införas i början av 2021. Ett viktigt syfte är ett ökat lärande och utveckling inom området med förutsättningar för byggsektorn att anpassa sig för att kunna hantera en eventuellt ökad styrning av byggnaders klimatpåverkan. Klimatdeklarationer bör kunna användas till att ställa minimikrav vid byggande ur ett livscykelperspektiv.

Det är uppenbart så att lagstiftaren hade kännedom om klimatdeklarationer med tanke på valet att använda detta begrepp. Vid en genomgång av propositionen och synpunkter från remissinstanserna förefaller det som lagstiftaren kanske hade önskat sig ett annat upplägg av lagen då man påpekar att lagen ger förutsättningar att på sikt kunna ställa minimikrav vid byggande utifrån ett livscykelperspektiv. En förklaring kan vara att marknaden inte är mogen och förberedd för striktare lagkrav. Exempel på sådana antydningar textavsnitt i lagen återges nedanför olika aspekter:

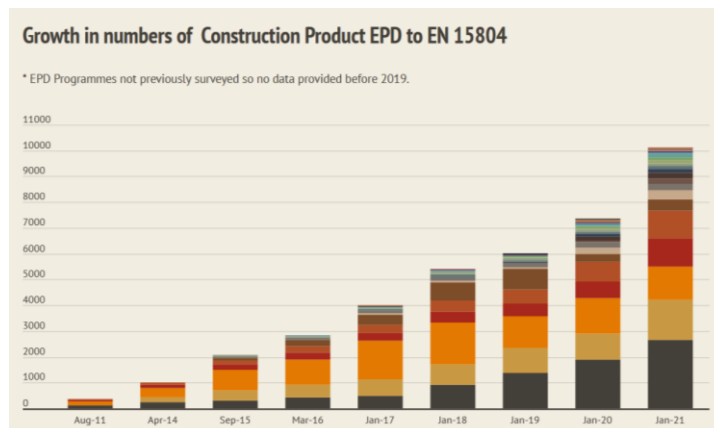
- Ett helt livscykelperspektiv: *De klimatdeklarationer som lagen efterfrågar omfattar bara byggskedet (A 1-5). Vissa remissinstanser påpekade svårigheter att klimatanpassa byggnader om informationen begränsas till vissa delar i en produkts livscykel. EPD klimatdeklaration kan täcka också de faser som i EN 15804 rubriceras användnings- och slutskedet (C 1-4 och D). Detta gör att EPD klimatdeklaration täcker ett helt livscykelperspektiv.*
- Produktspecifika data: *Generellt bör användning av produktspecifika klimatdata med högre noggrannhet uppmuntras och premieras i styrningen så att klimatdeklarationen i så hög grad som möjligt speglar byggnadens faktiska klimatpåverkan. Regeringen menar därför att produktspecifika data i huvudsak bör användas om byggherren har tillgång till detta.*
- Databas: *Det är centralt att det finns grundläggande klimatdata som är öppet tillgängliga och att staten bör finansiera framtagandet av en nationell databas med generiska klimatdata för byggsektorn.*
- Gränsvärden: *Det är angeläget att klimatdeklarationer på sikt kompletteras med gränsvärden för att få större effekt. För att skapa förutsättningar för gränsvärden behöver klimatdeklarationen utvecklas samtidigt som ytterligare analyser och utvärderingar kan behöva genomföras.*
- Kontroll och tillsyn: *Eftersom klimatdeklarationen inte har kvalitetssäkring bedöms regelbundna stickprovskontroller behövas utöver validitetskontroller, som en del av tillsynen som myndigheter ska utföra.*

Varför är den internationella tillgången på EPD inom byggsektorn obekant för lagstiftaren?

Lagen återkommer på flera ställen med påpekanden om den dåliga tillgången på data och att den bör förbättras. *För att skapa förutsättningar för gränsvärden behöver klimatdeklarationen utvecklas samtidigt som ytterligare analyser och utvärderingar kan behövas. Myndigheten menar på att det råder en obalans i informationen om byggprodukters miljöpåverkan mellan å ena sidan byggherren och å andra sidan byggprodukttillverkaren. Visserligen erbjuder vissa byggmaterialtillverkare EPD för olika typer av byggprodukter, men omfattningen och tillgängligheten av dessa behöver öka.*

Detta är inte ett korrekt påstående. EPD inom byggsektorn är den klart dominerande produktområdet jämfört med andra branschområden. Trenden med ett ständigt ökande antal EPD

inom byggsektorn sedan 10 år har idag lett till att den finns över 10.000 öppet tillgängliga EPD:er, vilket illustreras nedan som en summa från olika programoperatörer runt om i världen.

Källa: <https://infogram.com/constructioncas-2021-guide-to-epd-1h1749vwlxy7l6z?live>

Märkligt nog har ingen av remissinstanser gjort lagstiftaren uppmärksam på detta förhållande, vilket säkerligen fått till följd en viss passivitet i kravställandet i lagen och dessutom sannolikt leder till en fördröjning av arbetet med klimatanpassning inom byggsektorn i Sverige.

Hur kan EPD klimatdeklarationer komma till användning framöver?

EPD klimatdeklaration kan komma till god användning redan nu inom ramen för den kommande lagen om klimatdeklarationer. Den stora tillgång som finns på EPD:er inom byggsektorn kan förhoppningsvis också tidigarelägga behov av nödvändiga kompletteringar och uppdateringar i framtiden.

Det finns flera fördelar med EPD klimatdeklarationer. För att återknyta till de ovan nämnda aspekterna kan dessa sammanfattas på följande sätt:

- Ett helt livscykelperspektiv: EPD klimatdeklaration täcker ett helt livscykelperspektiv, också de faser som i EN 15804 rubriceras användnings- och slutskedet (C 1-4 och D). Vissa remissinstanser påpekade svårigheter att klimatanpassa byggnader om beräkningar bara omfattar information i byggskedet (A 1-5). **Det är inte kompletterat därför + återvinning**
- Produktspecifika data: EPD klimatdeklaration baseras på en så hög andel produktspecifika data som möjligt med krav på sådana för ska tillämpas för tillverkningsprocesser.
- Databas: EPD klimatdeklarationer baseras på internationellt väletablerade databaser som löpande hålls uppdaterade. Därmed behövs ingen särskild svensk databas med allt det extraarbete som krävs för att hålla den ständigt aktuell.
- Gränsvärden och kravnivåer: EPD klimatdeklarationer är öppet tillgängliga. Därmed finns gott om jämförbara underlag för att föreslå gränsvärden och kravnivåer för samma produktgrupper redan nu som dessutom kan fastställas för alla de faser som ingår vid byggnation, inte bara i byggskedet, utan också i användnings- och slutskedet dvs. drift, underhåll, krav på återvinning, kvittblivning m.m.
- Kontroll och tillsyn: EPD klimatdeklaration är granskade och kontrollerade av godkända tredjepartsverifierare. Där med behövs ingen övrig kontroll eller tillsyn, som i lagen föreslås utföras av myndigheter med tillkommande behov av utarbetande av särskilda riktlinjer för detta tillsynsarbete med åtföljande kunskapskrav och eventuella utbildningar samt regler för att utkräva sanktionsavgifter.

Därutöver kan följande noteringar göras om EPD klimatdeklaration och dess fördelar mot bakgrund andra aspekter som berörs i lagen:

- Inga kostnader för beräkningsverktyg: I en officiell vägledning om klimatkrav vid upphandling av byggprojekt framgår att Allmännyttiga fastighetsbolag kan ha svårigheter att ställa krav på ett specifikt klimatberäkningsverktyg om det inte är gratis och tillgängligt för alla anbudsgivare. De beräkningsverktyg som behövs för EPD klimatdeklaration (här kallade produktspecifika regler, PCR) är gratis tillgängliga utan några krav på vare sig licenser eller annan ersättning. Att registrera en EPD är dessutom billigt med en engångskostnad på 10.000 kronor för en EPD och med en fallande prisskala där den femte EPD:n kostar 1.000 kronor - att exempelvis jämföras med ansökningsavgift för en Svanenlicens på vanligtvis 30.000 kronor och en eventuell omprövning avgift på 15.000 kronor.
- Anpassning till byggproduktförordningen, CPR: Nationella krav på information om byggprodukters klimatprestanda är inte tillåtna. Bestämmelserna i byggproduktförordningen innebär att man endast får ställa krav på information om produkttegenskaper som har fastställts i harmoniserade standarder. EPD klimatdeklaration följer därför reglerna i EN 15804:2012+A2:2019 och de tillkommande PCR-regler för olika produktgrupper som utarbetas av det europeiska standardiseringsorganet CEN.
- Möjligheter till komplettering av klimatdeklarationer: I förarbetena till lagen om klimatdeklarationer förslogs att byggherren rapporterar den kommande byggnaden i deklaraionsregistret vid starbesked och kompletterar den slutliga klimatdeklarationen i ett senare skede. Regeringen bedömde emellertid inte att en sådan utformning är lämplig då Bygglovens giltighetstid på fem år bedöms vara en alltför lång tid för att kunna genomföra en effektiv tillsyn av klimatdeklarationen. Genom att EPD klimatdeklarationer redan är granskade och godkända behövs ingen extra tillsyn, vilket skulle kunna medföra möjligheter för en byggherre att få kunna uppdatera sin klimatdeklaration i klimatdeklaraionsregistret. Viktigt är då att markera den klimatdeklaration som legat till grund för startbeskedet.

Avslutningsvis kan nämnas att den kanske mest speciella egenskapen med en EPD klimatdeklaration är möjligheten att kunna göra jämförelser mellan olika klimatdeklarationer, vilket många idag efterfrågar, särskilt i upphandlingssammanhang. Det är det enda internationella standarden som utvecklats för detta.

Mer information:

Om det internationella EPD®systemet, se: www.environdec.com

Om EPD klimatdeklarationer, se: www.klimatdeklaration.se och www.climatedeclaration.com.